

בבית המשפט העליון בשבתו כבית משפט לערעורים אזרחיים

ע"א 8607/99

בפני: כבוד השופטת ט' שטרסברג-כהן
כבוד השופט י' אנגלרד
כבוד השופט א' אי לוי

המערער: יעקב אגמן

נ ג ד

המשיב: האוצר מס הכנסה - פקיד שומה תל אביב

תאריך הישיבה: א' בכסלו התשס"ג (06.11.2002)

בשם המערער: עו"ד אגמי מרדכי

בשם המשיב: עו"ד יריב אבן-חיים

פסק-דין

השופט א' א' לוי:

1. העובדות בהן עוסק ערעור זה הן פשוטות, אך תוצאתן היתה קשה למערער. וזה סיפור המעשה:

המערער הנו נהג מונית, ובשעת לילה (30: 22) של אחד מימיו של חודש ינואר 1996, עצרוהו שניים אשר בדיעבד התברר כי הם מבקרי-מס מטעם המשיב, ובקשה להסיעם לעסק כלשהו, שם התכוונו לערוך בקורת. אותו לילה תואר בפסק דינו של בית משפט קמא כ"ליל חורף גשום וחשוך, והרחוב ריק מאדם". לאחר שהמערער הודיע

לנוסעים את מחיר הנסיעה, ואחד מהם שילם לו אותו, הוא הניח את הכסף לידו. בין הצדדים לא היתה מחלוקת כי המערער לא רשם את התקבול במהלך הנסיעה, אך לטענת המשיב הוא לא עשה זאת גם לאחר שחלפה כדקה מאז ירדו שני הנוסעים מהמונית. רק לאחר שאלה הזדהו בפניו כמבקרי-מס, ביקש המערער לרשום את התקבול, אך אז נאמר לו כי איחר את המועד.

בעקבות כך פסל המשיב את ספריו של המערער לשנת המס 1996, וערער שהוגש על החלטה זו לבית המשפט המחוזי - נדחה.

2. פסק דינו של בית המשפט המחוזי

בפני בית המשפט המחוזי טען המערער, כי מחדלו ברישום התקבול נבע מחרדה עמוקה בה היה נתון, על רקע תקיפתם החוזרת של נהגי מוניות על ידי בני מיעוטים. הוא הוסיף, כי שמע את שני הנוסעים מדברים בשפה הערבית, ועניין זה הגביר אצלו את החשש שהוא עלול להיות קורבן של חטיפה ומעשה אלימות. לפיכך, כאשר קיבל את הכסף העדיף להניחו לידו כדי להיות ערוך לקדם את הרעה, ומשעצר את המונית וביקש לרשום את התקבול, נמנע ממנו הדבר על ידי מבקרי המס.

את הטענות הנה דחה בית משפט קמא, אשר האמין למבקר-המס שהעיד מטעם המשיב ואשר הכחיש את הטענה כאילו שוחח עם שותפו בערבית. בית המשפט הוסיף וקבע, כי גם התרשמותו-שלו מחזותו ומראה פניו של מבקר-מס זה, אינה מצביעה על שוני בינו לבין בחורים ישראליים בני-גילו. ממצא זה, בנוסף להשתהות המערער ברישום התקבול גם לאחר שעצר את המונית, הובילו את בית משפט קמא לקבוע, כי לא שוכנע שהמערער התכוון לרשום את התקבול, ומכאן מסקנתו הנוספת, היינו, כי פסילת הספרים היתה כדין. עם זאת, המליץ בית המשפט בפני המשיב להימנע מלהסתמך על הפסילה כבסיס לשומת המס, ובעת הדיון בפנינו הודיע בא-כוח המשיב ששולחו פעל ברוח המלצה זו.

(3) המערער אשר לא השלים עם פסק דינו של בית משפט קמא פנה לערכאתנו, ואקדים ואומר כי להשקפתי הדין עמו.

(א) קביעתו של בית המשפט המחוזי כי לא שוכנע שמחדלו של המערער נבע מאותה חרדה שתקפה אותו עקב החשש כי מדובר בבני מיעוטים, אינה עולה בקנה

אחד עם החלטה מוקדמת שלו מיום 5.10.99. באותו שלב סבר בית המשפט כי נכון להמליץ בפני המשיב לשקול לסיים את עניינו של המערער באזהרה בלבד, וכך נימק את המלצתו:

”התקופה שבה התרחש האירוע נשוא הפסילה היתה אכן תקופה של חרדה חריפה במיוחד לגבי נהגי מוניות, כך שטיעונו של המערער בדבר האילוצים שבתוכם פעל הם שגרמו לו לרשום את התקבול רק לאחר ירידת המבקרים מן המונית. צודקת בעיני הגב' דה שליט בטענה שסיבה שכזו הנעוצה במצב של חרדה שבה מצויים נהגי מוניות גם בימינו אלה אינה יכולה לשמש ככלל, כסיבה מספקת לאי רישום כדין ואולם אפשר שבנסיבותיו של תיק זה המדובר היה במצב קיצוני יותר”.

אכן, דברים אלה נכתבו לפני ניתוח כלל הראיות במסגרת פסק-הדין, אך המעט שניתן לומר לטובת המערער הוא, שגם בית משפט קמא לא דחה באותו שלב את גרסתו בדבר החרדה בה היה נתון. ואני תוהה מה גרם לתפנית בעמדת בית המשפט, שהרי בעת כתיבת אותה החלטה כבר הספיק להתרשם מחזותו של מבקר-המס, הואיל וזה כבר העיד בפניו, ואם סבר שחזותו אינה שונה מבחורים ישראלים בני גילו (עמ' 5 לפסק הדין), מדוע מצא צורך להסביר באותה ההחלטה כי אפשר שהמערער היה מצוי “במצב קיצוני” של חרדה?.

ב) בית משפט קמא הוסיף וקבע, כי אפשר שטענתו של המערער בדבר החרדה אשר תקפה אותו, היא טענה אותה אלתר לאחר שראה את שמותיהם של שני המבקרים בדו"ח הביקורת. אך מה אעשה וגם נימוק זה אינו עומד במבחן הביקורת. עיון במסמך זה (ראו מש/1) מלמד, כי גרסתו של המערער (“מאחר שמדובר בבני מיעוטים, חשתי מאוים וקפאתי...”), נרשמה לפני רישום שמותיהם של המבקרים בדו"ח, ומכאן מתבקש, כי הסברו לעניין מחדלו נטען כבר בהזדמנות הראשונה, ועל כן אין לומר עליו כי הוא קלוט מן האוויר.

ג) לנוכח כל אלה נראה לי כי נכון היה להניח לטובת המערער, כנקודת מוצא, שהוא אכן נקלע למצב של חרדה מפני נוסעיו, והשאלה הנוספת היא אם בנסיבות אלו השיהוי ברישום התקבול היה מוצדק.

סעיף 17(א) של הוראות מס הכנסה (ניהול פנקסי חשבוניות)(מס' 2), התשל"ג-1973 קובע:

“תיעוד פנים של תקבול על מכירה על משלוח או הובלת טובין ועל שירות שניתן, ייערך סמוך לביצוע הפעולה...”.

המונח “סמוך” מצביע על פער זמנים קטן ביותר בין קבלת התשלום לרישום, וכהגדרתו של כב’ הנשיא שמגר זהו פרק זמן של “כמעט מיד” (ראו ע”א 636/86, אמנון חיים שווילי נ’ פקיד שומה רחובות, תק-על 89(3), 800). מטבע הדברים, פרק זמן זה, קצר ככל שיהיה, נבחן על פי נסיבותיו של כל אירוע, וכך נעשה גם הפעם. לטענת מבקר המס שהעיד בבית המשפט, הוא ישב ליד הנהג וירד ראשון מהרכב לאחר עצירתו. המבקר האחר השתהה בירידתו מהמונית כדקה, וסמוך לאחר רדתו ממנה ניגש העד למערער, עצר אותו והזדהה בפניו. אך התיאור הכלול בדו”ח אשר ערכו המבקרים מיד לאחר האירוע, מעט שונה. כוונתי לכך, שבדו”ח זה נרשם כי “המבקרים ירדו מהאוטו ולאחר כדקה ביקשו מהנהג לעצור בצד”. מכאן, שלא זו בלבד שהמבקר האחר השתהה ברדתו מהמונית, אלא שגם לאחר שהוא ירד חלפה עוד כדקה עד שאנשי המס הזדהו בפני המערער. לו זה היה הבסיס העובדתי לצורך ההכרעה בערעור זה, אפשר שהייתי מצטרף לדעה כי נכון להכריע את הכף לחובת המערער. אולם, כאשר נקודת המוצא היא שאת המערער תקפה חרדה מפני הנוסעים, אין זה סביר כלל שהוא נותר בעצירה כדקה לאחר שנוסעיו ירדו מהמונית (כטענת העד מטעם המשיב), הואיל וההיגיון מחייב שמיד עם רדתם היה ממחר להסתלק מהמקום, ולאחר כדקה הוא היה אמור להימצא במרחק של מאות מטרים משם. מכאן דעתי, שהערכת הזמן על ידי העד מטעם המשיב לא היתה מדויקת, וככל הנראה, פרק הזמן שחלף מאז ירידתם של מבקרי-המס ועד להזדהותם בפני העורר, היה קצר ביותר, ואפשר שמדובר בהליך אשר התרחש מיד לאחר שהמבקר האחרון ירד מהמונית. להשקפתי, פרק זמן מסוג אין בו די על מנת לקבוע לחובת המערער כי לא התכוון לרשום את התקבול, ולפיכך, ואם דעתי תישמע, הייתי מקבל את הערעור ומורה על ביטול ההחלטה בדבר פסילת הספרים.

ש ו פ ט

השופטת ט’ שטרסברג-כהן:

אני מסכימה.

ש ו פ ט ת

השופט י' אנגלרד:

אני מסכים.

שופט

הוחלט כאמור בפסק דינו של השופט א' א' לוי.

ניתן היום, ט"ז בכסלו תשס"ג (21.11.02).

שופט

שופט

שופט

העתק מתאים למקור 99086070_O05.doc / שמ
נוסח זה כפוף לשינויי עריכה וניסוח.
שרה ליפשיץ – מזכירה ראשית

בבית המשפט העליון פועל מרכז מידע, טל' 02-6750444
בית המשפט פתוח להערות והצעות: pnioi@supreme.court.gov.il
לבתי המשפט אתר באינטרנט: www.court.gov.il